

Kaivoslakiuudistus

Ympäristön aseman ja paikallisten oikeuksien tilanne

Webinaari kaivoslain lausuntokierroksesta
22.3.2022.

Kaivoslain tilanne

- Kaivoslain uudistuksen hallituksen esityksen luonnos on lausuntokierroksella 12.4. asti
- Lausuntokierroksen jälkeen kaivoslain uudistuksen työryhmä kokoontuu vielä kerran
- Myös hallitus neuvottelee lausuntokierroksen palautteen perusteella kaivoslain sisällöstä ennen lain viemistä eduskunnalle hyväksyttäväksi
- → muutokset voimaan 2023?

Lausuntokierros

- Lausuntoaika 6 viikkoa
- Kaikille avoin tällä hetkellä 1 lausunto jo annettu
- Lausunnot pääasiassa lausuntopalvelun kautta
- Myös postitse mahdollista jättää lausunto
- Lyhytkin lausunto auttaa
- Tärkeää, että mahdollisimman moni lausuu
- Kannattaa lausua hyvistä ja huonoista asioista
- Mitään ei ole vielä voitettu, mutta ei vielä hävittykään

Lausuntopalvelu

- Lausuntopalvelu.fi
- Käyttö onnistuu rekisteröitymällä
- Yksityishenkilöt ja esim. järjestöt, viranomaiset ja yritykset
- Myös kuntia kannattaa innostaa lausumaan

Keskeisimmät puutteet & korjaustarpeet

Esimerkki osittaisuudistuksen ongelmasta

- 1 § kaivoslain tarkoitus: hyvä uudistus luonnonvarojen säästävä käyttö → kestävä käyttö, mutta...
- Kestävä käyttö hieno tavoite, mutta ei näy muualla kaivoslaissa yleisenä etuna. Luonnonvarojen säilymisen sijaan yleinen etu voi olla vain niiden käyttö esim. raaka-ainehuolto
- Valtauseriaatekin olisi sovitettavissa kestävään käyttöön, jos Suomen valtio hallinnoisi esim. mineraalistrategian kautta mineraalien kestävää käyttöä
- Kaivoslupa on kuitenkin myönnettävä, jos edellytykset täyttyvät ja kaikki teknistaloudellisesti hyödynnettävät mineraalit kaivettava (ilmeistä tuhlausta)
- Myöskään VM:n kaivosverouudituksessa ei huomioida kestävää käyttöä
- KHO: 2021:19 (osa luonnonvarojen kestävä hoitoa - ja käyttöä)
- → Tarvitaan kokonaisuudistus

Kaivoslain soveltamisongelma

- Laki mainettaan parempi, mutta Tukes ei ole ymp.viranomainen
- KHO huomauttanut, ettei Tukes tapauskohtaisesti ja konkreettisesti yhteensovita kaivoslain tarkoituksen mukaisesti yhteensovita yleisiä ja yksityisiä etuja
- aikaisempi soveltamiskäytäntö rajoittaa harkintaa
- Esimerkiksi 51 § (malminetsintäluvassa annettavat määräykset)

Perustelun mukaan HE-luonnos s. 85 ;Pääsääntöisesti malminetsintä on mahdollista suunnitella ja toteuttaa siten, että 11 §:n 2 momentissa säädetyt kiellot eivät muodostu ongelmaksi.

- → Tukes jatkossakin, että malminetsintä pääasiassa mahdollista

Keskeisimmät puutteet & korjaustarpeet

Ympäristövaikutusten huomioimisen korkea kynnyks

- Kaivoslain uudistukset ympäristövaikutusten huomioimisen osalta pääosin informatiivisia
- Kynnyks huomioimiselle liian korkea
- Parannus olisi muutos **merkittävästä vaikutuksesta** → **vähäistä suurempaa vaikutukseen** esim. 52 §
- Ympäristönsuojelulaki säättää päästöperusteisista ymp.vaiikutuksista
- Kaivoslaissa pitäisi antaa määräykset jo nykyään muista ympäristövaikutuksista, jotka eivät johdu päästöistä
- Myös kaivoslain 48 §:n 2 momentin mukaan kaivosviranomaisen on varmistuttava, ettei kaivostoiminnasta aiheudu huomattavia vahingollisia ympäristövaikutuksia, mutta kuitenkin Tukes katsoo, että kaivoslupa voidaan myöntää ennen ympäristölupaa. → AVI oli parempi viranomainen
- Tukes ei ymmärrä kuin päästöperusteisia vaikutuksia
- Malminetsinnälle kannattaa ehdottaa ymp.lupaa

Kannatettavat muutokset

- 1 §: luonnonvarojen säästävä → kestävä käyttö
- 6 § 4 momentin e) kohta e) vältetään vahingollisia ympäristövaikutuksia;
- 18 § 3 momentti lisäksi kaivosluvan haltija on velvollinen vuosittain järjestämään yleisölle avoimen tilaisuuden,
- 48 § 1 momentti → kaivosluvan esteenä laiminlyönti kaivoslain lisäksi muut lait
- 48 § 2 momentti → kaivostoiminta heikentää merkittävästi paikkakunnan asutus **tai** elinkeino-oloja, aikaisemmin piti kummankin edellytyksen täytyä
- 51 § 2 momentin 2, 3, 10) saamelaisten oikeudet ja ympäristövaikutusten huomiointi
- 52 § 2 momentin kaivosluvassa määräykset 9) puuston, muun kasvillisuuden säilyttämisestä, uusimisesta ja uusista istutuksista kaivostoiminnan aikana;
- 52 § 2 momentti määräykset 13) kaivoksen vaiheittaisesta sulkemisesta (myös 120 §)
- 61 § maanomistajien suostumus 10 vuoden jälkeen edellytys malminetsinnän jatkoluvalle
- 76 § varauspäätöksen voimassaolo pääasiassa 12 kuukautta, erityisestä syystä 24 kuukautta
- 98 a § varausmaksu

Keskeisimmät puutteet & korjaustarpeet

38 § VAATII MUUTOKSEN: poronhoito -momentin osalta (4.mom)

Nykylaki

Lupaviranomaisen tulee **erityisellä poronhoitoalueella** selvittää yhteistyössä alueella toimivien paliskuntien kanssa luvan mukaisesta toiminnasta aiheutuvat haitat poronhoidolle.

Muutostarve:

*Lupaviranomaisen tulee **poronhoitoalueella** selvittää yhteistyössä asianomaisten paliskuntien, alueen hallinnasta vastaavan viranomaisen tai laitoksen ja hakijan kanssa malminetsintäluvan, kaivosluvan tai kullanhuuhdontaluvan mukaisesta toiminnasta aiheutuvat vaikutukset poronhoidolle, sekä harkita haittojen vähentämiseksi ja estämiseksi tarvittavat toimenpiteet. Tällöin on otettava huomioon:*

- 1) hakemuksessa tarkoitetun alueen läheisyydessä voimassa olevat vastaavat luvat;*
- 2) mitä poronhoidon kannalta tärkeitä alueita ja toimintoja hakemus koskee;*
- 3) muut poronhoitoa häiritsevät alueiden käyttömuodot hakemuksessa tarkoitetulla alueella ja sen läheisyydessä.*

Mitä ed. momentissa säädetään, koskee myös sellaisia poronhoitoalueen ulkopuolella toteutettavia hankkeita, joiden vaikutukset ulottuvat poronhoitoalueelle.

Keskeisimmät puutteet & korjaustarpeet

46 § Malminetsintäluvan ja kullanhuuhdontaluvan myöntämisen esteet

- Kunta voi vastuu malminetsintäluvan myöntämisestä vain malminetsinnän konkreettisten vaikutusten perusteella
- Kuitenkin kunnan vastustuksen kuitenkin syrjäyttää HE-luonnos s. 81;

"Tärkeänä yleisenä etuna voitaisiin pitää esimerkiksi yhteiskunnan raaka-ainehuoltoon tai alueelliseen kehittämiseen liittyviä malmivarantojen kartoitustarpeita."

- Malminetsintä siten tärkeämpi etu kuin kunnan itsehallinto
- Säädos kuvastaa kaivostoiminnan erityisasemaa suhteessa ympäristöön, muihin elinkeinoihin ja omaisuuden suojaan

Keskeisimmät puutteet & korjaustarpeet

61 a § 2 momentti maanomistajan suostumus malminetsinnän voimassaolon jatkamiselle

- Suotumuksen korvaava valtioneuvoston puolto ongelma
- Mikäli edellä 1 momentissa tarkoitettu suostumus ei täyty 2 momentissa säädetyllä tavalla, voi toiminnanharjoittaja hakea valtioneuvostolta puoltoa malminetsintäluvan voimassaolon jatkamiselle, jos hanke on **tärkeän yleisen edun** vaatima. Tärkeän yleisen edun vaatimusta arvioidaan erityisesti hankkeen *paikallis- ja aluetaloudellisten sekä työllisyysvaikutusten ja yhteiskunnan raaka-ainehuollon tarpeen perusteella*
- Tärkeä yleinen etu voi täytyä pitkäaikaisen malminetsinnän kautta.
- Investointisopimuksen perusteella voidaan uhata tai haastaa Suomen valtion välimiesoikeuteen

Keskeisimmät puutteet & korjaustarpeet

- **61 b § Malminetsinnän luvan jatkaminen ilman maanomistajien tai järjestöjen/yhdistysten valituslupaa**
- Kaivoslain 61 b § osalta sama valitusoikeus kuin varauksissa eli puuttuu esim. ympäristöjärjestöiltä
-
- **Kaivoslain uusi 61b §.** Tukesille annettaisiin mielivaltaisen lupien pidennysoikeus ilman kunnan valitusoikeutta muilla kuin toisilla kaivostoiminnanharjoittajilla.
- Pykälän mukaan esimerkiksi huono luminen talvi , jonka seurauksena malminetsintä olisi estynyt, olisi malminetsintäluvan pidentämisen syy. Pidentämisspäätöksestä ei kuitenkaan olisi normaali laajuista valitusoikeutta esimerkiksi ympäristöjärjestöillä vaikka päätöksellä voidaan aiheuttaa pitkittymisen takia merkittävä ympäristövaikutuksia, joita ei ole voitu huomioida alkuperäisessä malminetsintäluvassa.

Puutteet: Luonnonsuojelualueet

Lakiesityksen luonnos

- Malminetsintä kielletään kansallispuistoissa ja luonnonpuistoissa
- Muilla valtion luonnonsuojelualueilla malminetsinnän lupaehtoja kiristetään niin, että etsintä ei saa aiheuttaa vähäistä enempää haittaa luonnonsuojelulle tai saamelaisten oikeuksille.

Vaatimukset- Malminetsinnän kiellot kaikille luonnonsuojelualueille:

- UNESCO:n Maailmanperintökohteet ja Biosfäärit
- Natura-alueet, Valtion ja Yksityiset suojelualueet
- Erämaa-alueet, Maisema-alueet, valtion retkeilyalueet, geoparkit

Luonnonsuojelualueet, perusteluja

- Hallitusohjelma
- Kaivostoiminnalle RAJAT-kansalaisaloite, yli 62 000nimeä
- UNESCO:n säännöt, Natura-säännöt
- Tarve Is-alueille malminetsinnässä ei ole merkittävä
  - Kestävän kaivosteollisuuden verkoston normit 29.5.2021?
    - Eri asteista vastuullisuutta olla menemättä eri Is-alueille
    - Korkein taso: ei millekään alueelle
  - Kaivosteollisuuden ja Latitude 66:n kannanotot

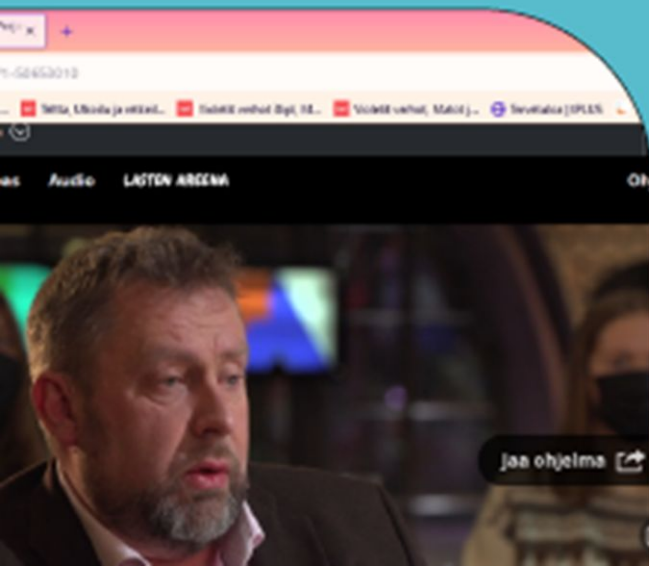
Luonnonsuojelualueet ei tarpeen malminetsinnälle

- kaivosvastuuverkosto 19.5.2021, kaivosvastuu.fi

Taso B	Taso A	Taso AA	Taso AAA
Onko yhtiö sitoutunut siihen, ettei se toimi maailmanperintökohteissa ja luonnonsuojelu- ja kansallispuistoissa?	Onko yhtiö sitoutunut siihen, ettei se toimi lakisääteisillä luonnonsuojelualueilla tai erämaa-alueilla?	Onko yhtiö sitoutunut siihen, ettei se toimi Natura 2000-alueilla?	Onko yhtiö sitoutunut siihen, että se ei toimi viranomaisien todentamilla luonnonsuojelun kannalta arvokkailla alueilla, valtakunnallisesti ja maakunnallisesti arvokkailla maisema-alueilla eikä valtion retkeilyalueilla?

Luonnonsuojelualueet ei tarpeen

- Latitude 66, Jussi Lähde YLEPerjantai-dokkari 26.11.2021
- Hyvät, pahat kaivokset <https://areena.yle.fi/1-50653010>
- Lähteen markkinapuhe ei ole aivan totta suhteessa yhtiön lupahakemuksiin Riisitunturin suojavyöhykkeellä.

"Me ei toimita natura-alueilla, luonnonsuojelualueilla, saamelaisten kotiseutuseutualueeksi määritellyillä alueilla, luontomatkailun kohteet kuten Posion Riisitunturi, 10 km suojavyöhyke. Me ei tehdä mitään tutkimustyötä siellä."

Kaivosten ja malminetsinnän ympäristövaikutukset

Puutteet

- Ympäristövaikutuksia ei selvitetä riittävästi lupiin, vaikka laki vaatii yleisten ja yksityisten etujen selvittämiseksi
- Kaivostoiminnan vaikutukset erittäin voimakkaita
- Suurimmat vaikutukset kaivosjätteistä sulkemisen jälkeen
- Malminetsinnän vaikutuksia ei selvitetä ja ne kiistetään
- Lain perustelujen väite: malminetsinnstä (juuri) synny kaivannaisjätettä
- Vaikutukset pienvesiin, pohjaveteen ja vesistöihin huomiotta

Ympäristövaikutus: Vaatimukset ja perustelut

Vaatimukset, 1. sijaisesti:

- Ympäristöluvut ennen kaivoslain lupia ja kaavoitusta

2.sijaisesti:

- Kaivoksen ajantasaiset ja pitkäaikaiset ympäristövaikutukset selvitettävä kattavasti kaivoslupaan ja kaivoskaavaan
- Malminetsinnän vaikutukset selvitettävä lupaan ja tarkkailtava ml. haitalliset mineraalit, jätteet, pohjavesivaikutukset, kemikaalit
- Rajauksilla pois pienvedet, vesistöt, pohjavesialueet, luonnon suot

Perusteluja:

- Kaivoslain yleiset ja yksityiset edut eivät toteudu ilman tietoja
- CETA ja vapaakauppasopimusriskit
- Hallitusohjelma: Ympäristölliset vastuut
- Saastuttaja maksaa, EU valtiontuki, pitkäaikaiset haitat

Puutteet: Vakuudet

Luonnos

- Vakuuksiin, 108§, on määritelty suppeasti "kaivoslain" toimia
- Pykälän muotoilu hävittää ristiinkäytön muun lain vakuuspuuteisiin
- Suuria ympäristönsuojelulain vakuuspuutteita jää ilman vakuutta: Louhosvedet, pilaantuneet maat, ei-jatelaue-onnettomuudet
- Kaivoslain "alan" vakuudet puutteellisia:
  - vakuudet korvauksiin ei-jätealueiden ympäristövahingoista
  - konkurssivakuudet vain vuodeksi, esim Terrafamen sulku yli 5 v.
- Vähintään 30 vuotta on harhaanjohtava suhteessa 1000-vuotisiin vastuisiin
- Yhtiön omistukseen jäävien rakennusten purku jäisi ilman vakuutta

Vakuudet: Vaatimukset ja perustelut

Vaatimukset:

- Alkuperäinen muotoilu ja ristiinkäyttö säilytettävä pykälän alussa
- Ristiinkäyttö YSLn tarpeisiin esimerkkeineen mukaan
- Uudet määritellyt vakuudet asianmukaisessa laajuudessa ja täydennettyinä, Eri rajoittavina esimerkkeinä
- Vastuun on oltava pysyvä, ei harhaanjohtava "vähintään 30 vuotta"

Perusteluja:

- Vihervuoren mietintö kannatti ristiinkäyttöä
- Esitys kaventaisi ja heikentäisi vakuuksia selvästi
- Hallitusohjelma:
- Saastuttaja maksaa periaate
  - ei vastuita yhteiskunnalle, EUn sääntöjen vastaista(Iberpotash)
  - ei naapureiden pysyväksi haitaksi, vrt. Kajak-tutkimukset

Intressivertailu-Yleiset ja yksityiset edut!

Peruste, Eduskunnan kanta TaV edellytti asian Kaivoslaki nyt-aloite
Luonnos

- Intressivertailua ei esitetä lakiin
- Rambollin juristi (konsultoinut paljon kaivosyhtiöitä) ja GTK:n malminetsinnän intressit ovat vääristäneet kaivoslain valmistelua
- Intressivertailu sisältyy kaivosalueen lunastukseen yhteiskunnan raaka-ainetarpeen vaatimissa kaivoskivennäisissä
- Elinkeinojen huomioiminen heikkoa, vesitetty malminetsinnässä
- Kaivosalueen pakkolunastus mahdollinen määrittelemättömän raaka-ainetarpeen vuoksi

Ratkaisut

- Vertailu saatava yleisten ja yksityisten etujen kohdalle kaivoslupa- ja malminetsintälupaharkintaan

Intressivertailu-Yleiset ja yksityiset edut

- Yleiset ja yksityiset edut tarkemmin perusteluihin HE:een
- Vertailu on mahdollista vesilain tapaan
- Ympäristövaikutukset määritetään ympäristöluvassa tai ne on selvitettävä kaivoslain lupiin
- Vaikutuksista seuraavat sosiaaliset vaikutukset tulee selvittää laissa olevien yleisten ja yksityisten etujen vuoksi
- Keskeisiä mm. vaikutus kiinteistöarvot, vakuudet, poronhoito, matkailu, maa- ja metsätalous, kalastus, marjat+sienet, pellot
- Ei pakkolunastusta seuraavista mineraaleista: Kulta, timantti, jalokivet, rauta, asbesti, elohopea, arseeni, tallium, radium, aktinium, uraani, torium
- Hallituksen on ylläpidettävä lista yhteiskunnan raaka-ainetarpeelle välttämättömistä mineraaleista, jotka oikeuttavat pakkolunastuksen
- Avolouhinnan vaikutus suuri, vain raaka-aine tarpeen mineraalit, YVAssa oltava tunnelivaihtoehto+ pitkäaikaiset jätevaikutukset

Intressivertailu-Yleiset ja yksityiset edut!

- Intressivertailu voidaan kirjata lakiin seuraavasti:

47 § Kaivosluvan myöntämisen edellytykset

Esiintymän tulee olla kooltaan, pitoisuudeltaan ja teknisiltä ominaisuuksiltaan hyödyntämiskelpoinen.

Kaivosalue ja kaivoksen apualue eivät saa sijaita alueella, jolle ei 46 §:n 1 momentin 1–5 kohdan mukaan voida myöntää malminetsintälupaa eikä kullanhuuhdontalupaa, ***ja esiintymän hyödyntämisestä seuraa yleisille tai yksityisille eduille erittäin merkittävää hyötyä, joka on huomattavasti suurempi verrattuna siitä yleisille tai yksityisille eduille koituviin menetyksiin pitkienkin aikojen kuluessa.***

Maanomistajat

Luonnos

- Maanomistajan suostumus 10 vuoden etsinnän jälkeen yli 50% alueen omistajilta
- Maanomistajan luvalla tehtävä malminetsintä mahdollinen
- Ei oikeutta vastustaa etsintää kaivoksen vaikutusten vuoksi

Vaatimukset

- Suostumus ennen ensimmäistä lupaa
- Suostumus koko arvioidun kaivoshankkeen vaikutusalueelta
- Huomioitava alueen aikaisemmat valtaukset ja malminetsintäluvat
- Yleisen edun poikkeus suostumuksesta ei ole hyväksyttävä +CETA-riski
- Vähintäänkin 90 % suostumus
- Maanomistajan malminetsintäluvat pois
- Oikeus vastusta malminetsintää, jos kaivos ei sovellu alueelle

Kunnat

Lakiesityksen luonnos

- Kunnan kaavoitus luvan edellytykseksi
- Ei oikeutta vastustaa malminetsintää kaivoksen vaikutusten vuoksi
- Ei menettelyä vanhoista kaavoista eroon pääsemiseksi

Vaatimukset

- Suostumus vaadittava
  - kaikilta kaivoksen vaikutusalueen kunnilta
  - maakuntaliitolta
- Oikeus vastusta malminetsintää jos kaivos ei sovellu alueelle
- Kaivoskaava pitää voida todeta vanhentuneeksi kunnan lausunnolla
- Yleisen edun poikkeus suostumuksesta ei ole hyväksyttävä +CETA-riski, poikkeusta ei tarvitse edes viedä valtioneuvostoon

Korvaukset

Luonnos, hallituksen esityksen vaatimat korjaukset huomiotta

- Korvauksia ei korjattu
- Maanmittausinsinööri ja uskotut miehet määrittävät ilman viranomais selvityksiä, ei osaamista vaikutuksista
- Valitus maa- ja metsätalouden ministeriöön

Vaatimukset

- 1. sijaisesti Kaikki korvaukset ympäristölupaviranomaiselle, nyt määrittää vaikutukset, mutta korvaukset vain vesilaista
- Korvaukset saatava ympäristövaikutusten ja Yleisten ja yksityisten etujen selvitysten perusteella
- Korvaukset koko vaikutusalueelle
- Valitus ympäristöministeriöön (Vaasan HaO)

Varaukset

Esitys

- Lyhennetään vuoteen, 1 euro/ha vero, estealueet pois

Korjaukset:

- 1.sijaisesti: Varaukset kokonaan pois, tarpeetonta
- Valitusoikeus malminetsintäluvan tavoin mm. perustuen malminetsinnän tai kaivoksen soveltumattomuuteen alueella tai hakijan uskottavuuden puutteesta
- Maksut maanomistajille ja valitusoikeudellisille
- Taso vähintään 10 euroa/ha
- Enimmäiskoko 900 ha, kuten 1965 kaivoslaissa

Saamelaisten ja paliskuntien asema

Luonnos

- Ei oleellisia parannuksia

Korjaukset

- Malminentsintä- ja kaivostoiminta kielletään saamelaisalueilla (Kaivostoiminnalle RAJAT)
- Toissijaisesti: Toiminnalle vaaditaan saamelaisten suostumus
- Vaikutusselvitykset kaikilla poronhoitoalueilla

Kaikki mukaan lausuntokierrokselle

- Kannattaa linkata lausuntopalvelulinkkia ja lausunto-ohjeita kaikkiin somekanaviin, Facebook-ryhmiin ja sähköpostilistoille -> nyt on viimeinen mahdollisuus vaikuttaa!
- Mitä useampi lausuu vahvan kaivoslain puolesta, sitä paremmat neuvottelutasemat ympäristön puolustajilla on lausuntokierroksen jälkeen.
- Lausuntokierroksen tuloksella voidaan myös pohjustaa mahdollisesti seuraavaa hallitusohjelmaa, joka on jo nyt suunnitteilla.

Seuraavat askeleet

- SLL ei lopeta työtä paremman kaivoslainsäädännön puolesta -> Mikäli jotkin kaivosten ympäristöasioista jäävät tältä hallitukselta kesken, seuraavan hallituksen on käynnistettävä kaivoslain kokonaisuudistus.
- Muut vaikutuskeinot ja vaikuttamisen paikat -> mm. kansalaisten tietotason nostaminen kaivosongelmista, kaivosviranomaisten puolueelliseen toimintaan puuttuminen ja Luovan perustaminen

Kiitos!

